

**PLASTİK SANATLAR ALANINDA
SERAMİK VE CAM ÜZERİNE
YAKLAŞIMLAR
2**

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Erhan AKÇA

Öğr. Gör. Dr. Hülya AK

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-399-751-9

Ön Kapak Resmi

Doç. Öznur YILDIRIM

Kitap Adı

Plastik Sanatlar Alanında Seramik ve Cam
Üzerine Yaklaşımlar 2

Arka Kapak Resmi

Öğr. Gör. Ümit PARSIL

Editörler

Erhan AKÇA

ORCID iD: 0000-0001-8988-4196

Hülya AK

ORCID iD: 0000-0002-4778-3095

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

ART0 00000

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

DOI

10.37609/akya.3042

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kütüphane Kimlik Kartı

Plastik Sanatlar Alanında Seramik ve Cam Üzerine Yaklaşımlar 2 / editörler : Erhan Akça, Hülya Ak.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

197 s. : resim, şekil. ; 160x235 mm.

Kaynakça ve İndeks var.

ISBN 9786253997519

1. Sanat--Dekoratif Sanatlar--Cam--Seramik.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

- BÖLÜM 1** Çağdaş Seramik Sanatında Kullanılan Astar
Dekorları ve Uygulama Yöntemleri 1
Ferda TAZEYOĞLU FİLİZ
- BÖLÜM 2** Seramik Sanatında Doğanın Taklidine Dayalı
Güncel Dekor Uygulamaları..... 21
Fidan TONZA HELVACIKARA
- BÖLÜM 3** Seramik Sanatı ve Bugünkü Konumu 37
Nurettin GÜLAÇTI
- BÖLÜM 4** Seramik Sanatında Tema - Konu Üzerine Bir İnceleme..... 61
Nagihan GÜMÜŞ AKMAN
- BÖLÜM 5** Türk Seramik Sanatı: Yıldız Çini ve Porselen
Fabrikası'nın Köklü Mirası ve Etkisi..... 75
Dilek KUYRUKCU
- BÖLÜM 6** “Yeni Brütalist” Heykel Pratiklerinde Seramik Kullanımı 95
Şeyma Müge İBA
- BÖLÜM 7** Toplumsal Gerçekçilik İçerisinde Cihat Burak
ve El Ense Çekenler 105
Ali USLU
- BÖLÜM 8** 17-18.YY. Porselen Fabrikalarının İşaret (Mühür)
Benzerlikleri: Almanya, Fransa ve İngiltere Örneği 115
Gamze GÖRGÜNAY

BÖLÜM 9	Mozaiğe Seramik ve Camın Katılımı: Adıyaman	
	Mozaikleri Üzerine Bir İnceleme.....	139
	<i>Yağrak TANRIVERDİ</i>	
BÖLÜM 10	Basıncılı Döküm Sistemi.....	161
	<i>Yunis YILMAZER</i>	
BÖLÜM 11	Yüksek Dereceli Odun Yakıtlı Fırınlarda Kül Sırının	
	Dönüştürücü Etkisi ve Fırlama Aşamaları.....	177
	<i>Bahadır Cem ERDEM</i>	

YAZARLAR

**Arş. Gör. Dr. Nagihan GÜMÜŞ
AKMAN**

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü*

Öğr. Gör. Bahadır Cem ERDEM

*Neuşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Avanos Güzel Sanatlar Meslek Yüksekokulu*

Arş. Gör. Ferda TAZEÖĞLU FİLİZ

*Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Gamze GÖRGÜNAY

*Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik Bölümü*

Prof. Dr. Nurettin GÜLAÇTI

*Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel
Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam
Bölümü, Bölüm Başkanı*

**Doç. Dr. Fidan TONZA
HELVACIKARA**

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel
Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam
Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Şeyma Müge İBA

*Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Heykel Bölümü*

Öğr. Gör. Dilek KUYRUKCU

*Namık Kemal Üniversitesi Çorlu Meslek
Yüksekokulu, Geleneksel El Sanatları
Bölümü*

**Dr. Öğr. Üyesi Yaprak
TANRIVERDİ**

*Adıyaman Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi, Seramik Bölümü*

Dr. Ali USLU

Fatih Ortaokulu

Öğr. Gör. Yunis YILMAZER

*Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi,
Mimarlık Tasarım ve Güzel Sanatlar
Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları
Bölümü*

BÖLÜM 1

Çağdaş Seramik Sanatında Kullanılan Astar Dekorları ve Uygulama Yöntemleri

Ferda TAZEYOĞLU FİLİZ¹

Giriş

Tarihsel süreçte insan çevresinde olan nesnelere daha estetik hale getirme eğiliminde olmuştur. Bu eğilim başlangıçta, kilden üretilmiş günlük kullanım eşyalarının üzerine -elle ve çeşitli ilkel aletlerle- yapılan dekoratif uygulamaları kapsarken, zaman içinde dekor tekniklerinin geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Seramik üzerine uygulanan en eski dekor yöntemlerinden birisi astar uygulamalarıdır. Eski çağlarda seramik üzerine yapılan astar uygulamaları, genellikle törensel içki kapları, idoller, ana tanrıça heykelleri, kandiller gibi günlük kullanım eşyalarını kapsamakta ve o dönem insanının yaşantısından kesitler sunmaktadır (Sevim ve Yıldırım, 2014).

Seramik dekorları, form üretiminin farklı basamaklarında yapılan astar ve sır uygulamalarını kapsamaktadır. Astar ve sır uygulamalarında renk ağırlıklı olarak pigmentlerle sağlanmaktadır. Seramik yüzeylerde rengin en verimli kullanım biçimi ise astarlardır. Astar yeterince su eklenerek döküm ve akıtma yöntemleri için uygun akışkanlığa getirilmiş kildir (Mathieson, 2018). Geçmişte daha çok bej ve toprak tonlarının hâkim olduğu astar uygulamaları pigment teknolojilerinin gelişimiyle çeşitlenmiştir.

Astar genellikle yoğun kremayı andırır ve farklı nem seviyelerine sahip gövdelere veya bisküvi pişirimi yapılmış ürünlerin yüzeyine uygulanabilir. Astar de-

¹ Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, ferdatazeoglu@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3411-2575

dar malzemenin sınırlılıkları ile ilişkili gibi görünse de sanatçıların hayal gücü ve uygulamada sahip oldukları beceriler bu sınırlılıkların ortadan kalkmasını sağlamaktadır.

Yapılan araştırma sgraffito, mishima gibi daha geleneksel yöntemlerin şekillendirilmiş ve deri sertliğine gelmiş gövdeler üzerine uygulandığını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra kalıp içi renklendirme, tekstil ve kâğıt katkılı astar dekorları gibi daha çağdaş uygulamalar, geleneksel yöntemlerden farklı olarak şekillendirme aşamasında yapılmaktadır. Dolayısıyla dekor ve şekillendirmenin aynı anda yapıldığı bu uygulamalar hem şekillendirme yöntemi hem de dekor yöntemi olarak kabul edilmektedir. Araştırma, astar dekorlarıyla alternatif şekillendirme yöntemleri arasındaki organik ilişkiyi açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda araştırmanın önemli bulgularından biri de alternatif şekillendirme yöntemlerinin gelişmesinin astar dekorlarının çeşitlenmesine kaynak oluşturmasıdır.

Günümüzde astar dekorları ve şekillendirme yöntemlerinin iç içe geçtiği bir sanat pratiği oluşmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da uygulamaları sınıflandırmak ve kategorize etmek de daha güç hale gelmiştir. Uygulamalar arasındaki bu geçiş yapıları tanımlamaya ve kategorize etmeye çalışmanın, sınırsız üretim potansiyeli olan seramik sanatında üretimi sınırlandıran bir eylem olup olmadığı yeni bir tartışma konusudur. Çünkü ancak henüz kategorize edilmemiş uygulamalar seramik sanatının gelişmesini ve uygulama sınırlarının genişlemesini sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Ayta, T. (1976) *Toprak sanatlarında dekoratif uygulama yöntemleri*. (Yayın No. 2736) [Doktora tezi., Marmara Üniversitesi, İstanbul]
- Balyemez, M.A. (2017) *Seramik kültüründe renk ögesi ve çağdaş seramik sanatta kullanımı*. (Yayın No. 465844) [Doktora tezi., Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul]
- Cobb, S., (2018) *Mastering hand building; techniques, tips, and tricks for slabs, coils, and more*. Voyageur Press, Quarto Publishing Group USA.
- Çınar, S. (2016) *Seramik yüzeylerde parafin kullanımı*. (Yayın No. 442922 [Yüksek lisans tezi., Uşak Üniversitesi, Uşak]
- Çınar, S. (2018). Parafin kabartma tekniği. O. Köse, E., İslamoğlu (Ed.), *Modern dönemde edebiyat, eğitim, sanat ve iktisat* içinde (s. 559-579). Berikan Yayınevi.
- Ertürk, M. (2019) *Terra sigillata ile çağdaş seramik uygulamalar*. (Yayın No. 546949) [Yüksek lisans tezi., Hacettepe Üniversitesi, Ankara]
- Harnetty, J. P. (2018). *How to use a clay ribbon tool and a slip trailer for a new twist on inlay ceramics slight variation on inlay ceramics creates wider flush lines sumiko takada with Kaname Takada*.

- Ceramic Arts Network. 2024, 25 Şubat tarihinde <https://ceramicartsnetwork.org/daily/article/How-to-Use-a-Clay-Ribbon-Tool-and-a-Slip-Trailer-for-a-New-Twist-on-Inlay-Ceramics> adresinden erişildi.
- Hopper, R. (2016). *Mocha diffusion robin hopper*. Pottery Making Illustrated. 2024, 25 Şubat tarihinde <https://ceramicartsnetwork.org/pottery-making-illustrated/pottery-making-illustrated-article/Mocha-Diffusion#> adresinden erişildi.
- Ireland, C. (2023) *Surface decoration for ceramics: A creative guide for the contemporary maker*. Published by National Book Network Columbia, MD, U.S.A.
- Jerhatch, (2016). *Visiting artist: kyle johns!*. Msu Ceramics. 2024, 25 Şubat tarihinde <https://msuceramics.wordpress.com/2016/04/20/visiting-artist-kyle-johns/>
- Karaçoban, A. (2020) Rölyef heykelde üç basamak. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 286-299. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uhad/issue/54670/731108>
- Kieffer, K. (t.y.) *Process*. Kristen Kieffer Ceramic Studio Pottery. 2024 25 Şubat tarihinde <https://kiefferceramics.com/process/> adresinden erişildi.
- Kubat, L. (2002) *Seramik yüzeyler üzerinde akıtma dekorunun araştırılması ve uygulanması*. (Yayın No. 117226) [Yüksek linsans tezi., Anadolu Üniversitesi, Eskişehir]
- Logan, K. (2023). *Featured artists sasha wardell*. Gallerytop Contemporary Art. 2024, 25 Şubat tarihinde <https://gallerytop.co.uk/featured/featured-artists/sasha-wardell-2-2/> adresinden erişildi.
- Mathieson, J. (2018) *Techniques using slips*. Herbert Press, Bloomsbury Publishing, USA.
- Millward, K. (2017) *Surface decoration*. Bloomsbury Publishing Plc, USA.
- Park, J. (t. y.). *Jongjin park*. Daguetbresson Art. 2024, 25 Şubat tarihinde <https://daguetbresson.art/artistes/jongjin-park/> adresinden erişildi.
- Sevim, S.S. (2007) *Seramik dekorlar ve uygulama teknikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Sevim, S., ve Yıldırım, Ö. (2014). Çağdaş Türk Seramik Sanatında Resimsel Anlatım. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(7), 61-74. <https://doi.org/10.20488/Austd.06496>
- Tazeoğlu Filiz, F. (2023). Çağdaş seramik sanatında kullanılan alternatif şekillendirme yöntemleri. *Kent Akademisi*, 16(3), 2142-2158. <https://doi.org/10.35674/kent.1218972>
- Tazeoğlu Filiz, F. (2024, 21 Ocak) Başka Bir Evren, Ferda Tazeoğlu Filiz fotoğraf arşivinden kişisel erişim.
- Uzuner, O., (1988) *Seramik çamurlarının renklendirilmesi ve renkli seramik çamurları ile şekillendirme aşamasında yapılan dekor yöntemleri*. (Yayın No. 73416) [Doktora tezi., Anadolu Üniversitesi, Eskişehir]
- Wandless, A. P. (2006). *Image transfer on clay screen, relief, decal& monoprint techniques*. Lark Crafts, New York:
- Vukicevic, V. (t.y.) *Velimir Vukicevic – how to decorate ceramic surface*. The Ceramic School. 2024, 25 Şubat tarihinde <https://ceramic.school/courses/velimir-vukicevic-decorate-surface/> adresinden erişildi.
- Vukicevic, V. (2022, 3 Ekim). *Post*. Facebook. 2024 25 Şubat tarihinde <https://www.facebook.com/photo/?fbid=5518927294851228&set=pb.100002020359766.-2207520000> adresinden erişildi.

BÖLÜM 2

Seramik Sanatında Doğanın Taklidine Dayalı Güncel Dekor Uygulamaları

Fidan TONZA HELVACIKARA ¹

Giriş

Seramik, insanın ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir malzeme konumundadır. Tarihsel süreçten günümüze kadar ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir yere sahip olan seramik, işlevselliğinin dışında estetik olarak da biçimlenen bir yüzey özelliği göstermiştir. Seramik sanatının geçmişten günümüze kadar geçirdiği evreler neticesinde estetik kaygısının devam etmesi ile süsleme teknikleri de çeşitlenmiştir. Seramik dekorları, şekillendirme işlemi tamamlanmış seramik ürünlerin estetik değerini artırmak ve farklı anlatımlar kazandırmak amacıyla sıraltı, sıraltı üstü, sıraltı içi ve yaş çamurlar üzerine çeşitli yöntemler kullanılarak yapılan uygulamalardır (Sevim, 2003: 1). Sıraltı, sıraltı üstü, sıraltı içi ve astar dekorları bilinen dekor teknikleri, seramik bünyelerin yaş, deri sertliği, bisküvi ve sıraltı pişirim temelinde yer alan aşamalarında kullanılarak farklılıklar göstermektedir.

Doğa sanata her zaman önemli bir esin kaynağı olmuştur. Kimi zaman form ve biçim olarak öne çıkan bu esinlenme kimi zaman doğanın sahip olduğu doku üzerinden oluşmuştur. Seramik sanatında da doğa etkileşimli taklitler, seramik dekor yöntemlerinin içeriğinde kendisine önemli bir alan oluşturmuştur.

Seramik sanatında doku temalı dekorlar antik dönemden itibaren gelişim göstererek seramik teknolojisi ve bilgisi dahilinde çeşitlenmiştir. Bununla birlikte sanatçı katkılarının ve araştırmalarının varlığı ile deneysel yaklaşımlar süreklilik arz etmiş, atölye çalışmaları içinde yenilikçi uygulamalar ivme kazanmıştır.

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, fidan.tonza@omu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5094-1066

Sonuç olarak bu araştırmada, doğaya olan hayranlığın zengin bir anlatımla ortaya konulduğu, doğayı taklit etme sonucu ortaya çıkan, seramik tekniklerinden de yenilikçi ve güncel uygulamalara yer verilmiştir. İşlem basamakları ile aktarılan bu uygulamaları seramik malzeme ile çalışan herkese örnek oluşturması beklenmektedir. Popüler ve ilgi çekici yöntemler olan bu güncel uygulamalar detaylandırılmış, sanatçı örnekleri ve eserleri ile çalışmalar aktarılmıştır.

Kaynaklar

- ArtBeatBox (t.y) *Shaving Cream Marbling*, <https://artbeatbox.com/shaving-cream-marbling/>
- Ceramics Monthly (2016). *Tips and Tools: Bubble Glazing*, Hedy Yang, November 2016, <https://ceramicartsnetwork.org/ceramics-monthly/ceramics-monthly-article/Tips-and-Tools-Bubble-Glazing-131805>
- Ceramic Art London (t.y). *Patricia Shone*, <https://www.ceramicartlondon.com/exhibitors/patricia-shone/>
- Clark, G. (1995). *The Potter's Art*, Phaidon Press Limited, Hong Kong.
- Er, Önder, Ç. (2004). *Seramik Sanatında Mermer Tekniği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Er, Önder, Ç., & Er, A. C., (2014). Seramik Sanatında Agateware Tekniği ve Çömlekçi Çarkında Uygulamaları. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, Vol.3, No.1, 1-12.
- Sevim, S.S. (2003) Seramik Dekorları, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 30, Eskişehir.
- Hopper, R. (2023). *Using a Sodium Silicate Pottery Technique to Create Cracked Texture Creating Texture is Easy with this Sodium Silicate Pottery Technique*, Aralık, 2023, <https://ceramicartsnetwork.org/daily/article/Deliberate-Cracks-Heating-and-Stretching-to-Crack-led-Texture-on-Pottery>
- Janelle Peterson Ceramics (2020) *Bubble Glazing*, August 3, 2020, <https://janellepetersonceramics.com/blog/bubble-glazing/>
- John Howard (t.y). *Agateware pottery teapot Staffordshire mid 18th century*, <https://www.antiqpottery.co.uk/product/agateware-pottery-teapot-staffordshire-mid-18th-century/>
- Main Street Arts (2018) *Hedy Yang*, January 1, 2018, <https://mainstreetartscs.org/blog/itas-hedy-yang/>
- Özkimsan (2021) *Sodyum Silikat Nedir*, 09.03.2021, <https://www.ozkimsan.com.tr/sodyum-silikat-nedir/>
- The Rosenfield Collection (t.y) *Hedy Yang*, <https://www.rosenfieldcollection.com/artist/hedy-yang/>
- Youtube (2019) *Glazing: marbling with shaving foam*, <https://www.youtube.com/watch?v=M-g8Hb8n-Mr0>
- Youtube (2022) *Making a Forest Bowl*, <https://www.youtube.com/watch?v=HPHuVIAaCLE>

BÖLÜM 3

Seramik Sanatı ve Bugünkü Konumu

Nurettin GÜLAÇTI¹

GİRİŞ

Geçmişte yaşamış, günümüzde yaşayan ve gelecekte yaşayacak olan insanların günlük yaşantısında ve her bir bireyin, sanat dallarından birisini kendisine yakın hissetmiş olması veya ediyor olabilecek olması yanında bazı kişilerin de sanatçı olarak yaşamını sürdürmüş/sürdürüyor olabilirlik ihtimali her zaman mümkündür. İnsan; sanat ve estetik ihtiyacından önce en temel gereksinim olarak, sahip olduğu bedeninin canlılığını doğaya karşı kendisini içgüdüsel olarak korumak istemiştir. Bu düşünce doğrultusunda sanat anlayışı insanın (Âdem ile Havva) yaşadıkları cennetteki yasak meyveyi yemeleri ve kendi bedenlerini çıplak görmeleri ile zaruret karşısında üzerlerine cennet yapraklarından üst üste örtmeye başladılar. İşte bu da dolaylı olarak örtünmenin başladığı zaman olarak öngörülebilir. İnsanın yeryüzüne sürgününden sonra da sanat anlayışı zaman içerisinde oluşup gelişmeye ve bu anlayışın giyimden, barınmaya, inanca vs. kadar kendisini oluşturup geliştirdiği görülmektedir.

Âdem ile Havva'nın örtünmeye çalışmaları aslında insanın örtünme gerekliliği ile giyim ve günümüzdeki giyim sektörünün oluşmasına da öncülük ettiği düşünülebilir. İnsanlar örtünme ihtiyacı ile birlikte doğada var olma ve yaşam mücadelesi için de barınma gereksinimlerini ağaç kovukları ve mağaralarda güvenle sürdürmeye başladıkları yazılı kaynaklarda belirtilmekte ve temsili resimler ile pekiştirmeye çalışılmıştır.

¹ Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, Bölüm Başkanı, ngulacti@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0587-3359

Kaynaklar

- Ağatekin, M. (2002). Dünya'da ve Türkiye'de çağdaş seramik sanatının oluşum süreci. *Anadolu Sanat*, 12, 1-15,
- An Iznik Pottery Tile, Ottoman Turkey. (2024, 22 Ocak). Erişim Adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/375839531399351616/>
- Anadolu Medeniyetleri Müzesi Katalogu. (1997). Ankara
- Arcasoy, A. (1988). *Seramik teknolojisi*. Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Atalay, F. (1994). *Görsel sanatlarda estetik iletişim*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Biyolojik Seramikler Nelerdir. (2024, 24 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.google.com/search?q=biyolojik+seramikler+nelerdir>
- Cemal, A. (1994). Sanat eğitimi ve bilimsellik. *Anadolu Sanat Dergisi*, 2, 20-21.
- Cooper, E. (1978). *Seramik çömlükçülüğü*. Remzi Kitabevi,
- Çakıcı, R. İ. (2014). *Seramik üretiminde alternatif hammaddelerin kullanılma olanaklarının araştırılması ve maliyet azaltma çalışmalarının yapılması* (Tez No. 380540). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çatalhöyük Neolitik Antik Kenti. (2024, 22 Ocak). Erişim Adresi: <http://www.cumra.gov.tr/catal-hoyuk-neolitik-antik-kenti>.
- Duben Aksüğü, İ. ve Şenel D. (1991). *Çağdaş düşünce ve sanat*. Stil Matbaacılık.
- Eriş, M. S. (1995). *Kültür sanat –sanat kültür*. Çınar Yayınları.
- Erköylü, F. (2018). *18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başında yapılmış olan İstanbul Gravürlerinin sıralı tekniğinde seramik ve çini bünye üzerine uygulaması* (Tez No. 616845) [Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ersoy, A. (1995). *Sanat kavramlarına giriş*. Yorum Sanat Yayıncılık.
- Galatalı, A. (1985). Eleştirim. *Sanat Çevresi*, 79, 68-71.
- Gönülal, Ö. (2009). Sanatın Doğuşu. *Sanat Teorisi*, 1(1), 5-20,
- Gülaçtı, N. (2011). *Günümüz Kütahya'sında seramik-çini üretimi ve durum tespiti* (Tez No. 278462) [Sanatta Yeterlilik Tezi, Anadolu Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gülaçtı, N. ve Erköylü, F. (2017, 4-6 Mayıs). *18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başında yapılmış olan İstanbul gravürlerinin sıralı tekniğinde seramik ve çini bünye üzerine uygulaması*. VIII. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri, Konya.
- Gülerman, A. (1994, 18-21 Kasım). *El sanatları ile teknoloji ilişkileri*. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İleri Seramik Teknoloji Örnekleri. (2024, 24 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.google.com/search?q=ileri+seramik+teknoloji>
- Lecomte, P. (T.Y.). *Türkiye'de sanatlar ve zanaatlar (19. yüzyıl sonu)*. Tercuman 1001 Temel Eser.
- Marcel Duchamp Fountain. (2024, 21 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/duchamp-fountain-t07573>
- Mülayim, S. (1994). *Sanata giriş*. Bilim Teknik Yayınevi.
- Okumuş, H. (2013, 9-22 Eylül). *Geçmişte ve günümüzde seramiğin kullanım alanları* 7. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatlar Bölümü, Çanakkale.
- Önen, O. (1984, 18-21 Kasım). *Sanatta özgünlük, öykünme ve toplumsal değer*. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sanat Dalları Nelerdir? Sanatın Sınıflandırılması Nasıl Olur? (2024, 20 Ocak). Erişim Adresi: <https://sanatakademi.com.tr/sanat/sanat-dallari>
- Sanat Nasıl Ortaya Çıktı? Sanatın Doğuşu ve Gelişimi. (2024, 10 Ocak). Erişim Adresi: <https://sanatakademi.com.tr/sanat/sanat-nasil-ortaya-cikti>

- Sürer, A. (1984, 18-20 Kasım). *Endüstriyel estetiğin oluşumunda el sanatlarının önemi*. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Seramik Sektörü Raporu (2020). Sanayi Genel Müdürlüğü, Sektörel Raporlar ve Analizler Serisi.
- Temel Seramik Şekillendirme Yöntemleri 2: Sucuk Yöntemi. (2024, 22 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.google.com/search?q=sucuk+y%e3%b6ntemiyle+seramik>.
- Temel Seramik Şekillendirme Yöntemleri 3: Plaka Yöntemi. (2024, 22 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.google.com/search?q=seramik%20plaka%20tekni>.
- Tunalı, İ. (1983). *Grek Estetik'i*. Remzi Kitap Evi.
- Türedi Özen, A. (1998). Sorkun çömlekçileri. *Art Decor*, 68, 122-129
- Uludağ, K. (1997). Seramik sanatının bütünlüğü. *Milliyet Sanat*, 416, 24-25.
- Ünal, İ. (2007). *Seramik-metal soğuk birleştirmeler ve performanslarının incelenmesi* (Tez No. 216477). [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- 500 Animals in Clay Contemporary Expressions of The Animal Form (2005). Retrieved from: https://www.goodreads.com/book/show/296405.500_Animals_in_Clay.
- 500 Ceramic Sculptures Contemporary Practice. (2007). *Singular Works*, Retrieved from: https://www.academia.edu/2485285/500_Ceramic_Sculptures_Contemporary_Practice_Singular_Works

BÖLÜM 4

Seramik Sanatında Tema - Konu Üzerine Bir İnceleme

Nağihan GÜMÜŞ AKMAN ¹

Giriş

Hemen hemen her sanat alanında rastlanılan hem yapıt çözümlemesinde hem de sanatsal üretme sürecinde karşımıza çıkan tema ve konu nedir? Sanatta her bir yaratının bir düşünce üzerine temellendiği düşünülebilir. Bu düşünce yapıtın genel anlam çerçevesini oluşturmaktadır. Anlatma prensibine bağlı sanat yapıtı anlaşılma- okunma isteği duymaktadır. Birçok iletiyi içinde barındıran biçim düşünce ile çakıştırılır. “Tüm nesnelerin, olayların ve süreçlerin somut varoluşu içinde, biçim içerikten ayrılmaz; bu içeriğin bilimleşmiş varlığı ’dır” (Kagan,1993, s.439). Yapıtla karşılaşan izleyici zihninde yapıtı yeniden üretir. Bu süreç son derece esnek, sınırları sanatçı ve izleyicinin zihninde çizilebilecek alanlar yaratmaktadır. “Demek, toplumsal yaşamın manevi içeriğini yansıtan tematik öge, sanatta içeriğin bir düzeyi, bir kat’ı olarak kendini belli ederken; konu sanatsal biçimin bir düzeyi, bir kat’ı olarak kendini belli eder. Konu temanın imgesel olarak somutlaştırılışı ’dır” (Kagan, 1993, s.430). Bu sınırları tema inşa etmektedir. Yapıtın bağlamını kurmaktadır, düşünceyle ilgilidir, içerikle bağlantılıdır. Konu ise işlenen, dıştan izlenebilen biçime ilişkin bir unsurdur.

Sanat yapıtlarında karşımıza çıkan anlam ve merkezi fikir konusu ortaya konulacağı zaman tema ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar sözcük ve anlam bağlamında bakıldığında edebiyat alanında çözümlenen bir konu izlenimi doğsa da ‘tema ve konu’ kavramları sanatsal üretme sürecinde sanatçının karşısına çıkan

¹ Arş. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü, nağihan.gumusakman@omu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0568-9698

Kaynaklar

- Aktaş, Ş. (2013). *Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili -Teori ve Uygulama-*. Ankara, Türkiye: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Bağırılı, R. (2021). Çağdaş Seramik Sanatında Bir Kavram ve Uygulama Alanı Olarak “Ev” Temasının Çağrışımları. *International Smart Journal*. 7 (52). 3145-3153.
- Cora, A., & Savaş, U. T. (2023). Nesne ve Sanat Eseri Ayrımı: Sanat Eserinin Konumu Üzerine Bir Araştırma. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 32, 39-58. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanativetasarim/issue/81355/1404934> Erişim Tarihi: 23.02.2024
- Çetin, N. (2009). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara, Türkiye: Öncü Yayınları.
- Çetişli, İ. (2008). *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*. Ankara, Türkiye: Akçağ Yayınları.
- Çıkla, S. (2012). Şiirde ‘Tema’ Kavramı Üzerine. *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi* 6. 71-86
- Cuddon, J. A. (1999). *Dictionary of Literary Terms & Literary Theory*. London: Penguin Books.
- Fischer, E. (2005). *Sanatın Gerekliği*. (Çev. C. Çapan, 10. Basım). İstanbul, Türkiye: Panel Yayınevi.
- Filizok, R., Günay, V. D., Korkut, E., Gökmen, A., Özşarı, M., Kiran, A. E., & Aktulum, K. (2019). *Eleştiri Kuramları*, Anadolu Üniversitesi. ELEŞTİRİ KURAMLARI.pdf (yandex.com.tr) Erişim tarihi: 12.02.2024
- Glatch, S. (2023). *What Is Theme? A Look at 20 Common Themes in Literature*. (Nagihan. Gümüş Akman, Çev.). (What is Theme? A Look at 20 Common Themes in Literature | Writers.com) Erişim Tarihi: 15.02.2024
- Gürbüz, Ö., (2001). Düşünce İle Tema Ve Konu, *Kurgu Dergisi* 18. 101-108.
- Kagan M. (1993). *Eстетik ve Sanat Dersleri*. (Aziz Çalışlar, Çev.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Tüfekci Ardıç, İ. (2019). *Sanatta Kendilik ve Kişisel Tarihin Anlatımı Kapsamında Özne Uygulamalar*. [Yayınlanmış Sanatta Yeterlik Tezi], Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- TDK. (<https://sozluk.gov.tr/>) Erişim Tarihi:19.02.2024
- Sakallı, C. (2021). Tema Araştırmasına Bir Katkı Olarak Edebiyat Mekân ve Edebi Mekân, *Kare, Özel Sayı*, 95-114. 1773756 (dergipark.org.tr Erişim Tarihi: 24.02.2024
- Millet, T. (2003). Interview With Charles Simons. IVAM Kataloğu, 142. [ivam.pdf \(charles-simonds.com\)](http://ivam.pdf(charles-simonds.com)). Erişim Tarihi:15.02.2024
- Juree, K. (2018). <https://www.crimsonearth.co.uk/juree-kim>). Erişim Tarihi: 15.02.2024
- Görsel Kaynakları**
- Görsel 1:** Füreyä Koral. Mahalle. (1980).<https://tr.pinterest.com/pin/506584658064083402/> Erişim Tarihi: 21.02.2024
- Görsel 2:** Füreyä Koral. Mahalle. (1980).<https://tr.pinterest.com/pin/506584658064083402/> Erişim Tarihi: 21.02.2024
- Görsel 3:** Charles Simonds. Dwellings Konutlar. (1975). <http://www.charles-simonds.com/dwellings.html>. Erişim Tarihi:15.02.2024
- Görsel 4:** Charles Simonds. Dwellings Konutlar. Detay. (1975). <http://www.charles-simonds.com/dwellings.html>. Erişim Tarihi:15.02.2024
- Görsel 5:** Juree Kim, Hwigeong Manzarası. (2017). Crimson Earth | Juree Kim — South Korean artist Erişim Tarihi: 15.02.2024
- Görsel 6:** Juree Kim, Hwigeong Manzarası. Detay. (2017). Crimson Earth | Juree Kim — South Korean artist Erişim Tarihi: 15.02.2024
- Görsel 7:** Tüfekci Ardıç, İ. Kutsal Ayı Çocuk. (2019). *Sanatta Kendilik ve Kişisel Tarihin Anlatımı Kapsamında Özne Uygulamalar*. [Yayınlanmış Sanatta Yeterlik Tezi], Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Görsel 8:** Tanrıça Kybele Heykeli Anadolu Medeniyetleri Müzesi. <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=AMM01&DistId=AMM> Erişim Tarihi: 12.02.2024

BÖLÜM 5

Türk Seramik Sanatı: Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası'nın Köklü Mirası ve Etkisi

Dilek KUYRUKCU ¹

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun sanat ve kültür hayatı, geçmişten günümüze kadar uzanan zengin bir mirasa sahiptir. Özellikle Sultan II. Abdülhamid dönemi, bu mirasın önemli bir parçasını oluşturur. Sultan II. Abdülhamid, sanata ve sanayiye olan ilgisiyle bilinen bir hükümdardı ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürel zenginliğini ve sanatsal yeteneklerini uluslararası alanda tanıtmak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerden biri de Yıldız Sarayı'nın bahçesinde kurulan Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası'dır. Fabrikanın kuruluşu, Türk çini ve seramik sanatının gelişimi açısından dönüm noktası olmuş ve Osmanlı kültürünün bir yansıması olarak kabul edilmiştir. (Yüksel, 2017).

1890 yılında başlayan bu önemli girişim, Sultan II. Abdülhamid'in özel ilgisi ve Fransız Büyükelçisi Poui Cambon'nun önerisiyle hayata geçirilmiştir. Fransız elçinin, bir porselen bardağı beğenmesi üzerine Sultan II. Abdülhamid'in bu bardağın Fransa'nın Sevr fabrikalarında üretildiğini belirtmesi ve Fransız elçinin bunun bir benzerinin İstanbul'da kurulabileceği fikri, Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası'nın temellerini atmıştır. İnşaatına 1890 yılında başlanan fabrika, 1892 yılında üretime geçmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayi ve sanat hayatında yeni bir dönemin başlangıcını simgelemiştir. (Mert, 2002).

Fabrikanın kuruluşuyla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu'nun çini ve seramik sanatı yeni bir ivme kazanmıştır. Fransız porselen ustalarının eğitimi ve teknik

¹ Öğr. Gör., Namık Kemal Üniversitesi Çorlu Meslek Yüksekokulu, Geleneksel El Sanatları Bölümü, dkuyrukcu@nku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6979-6658

Fabrikanın kuruluşu, sadece bir porselen üretim tesisi olmanın ötesinde, Osmanlı sarayı ve toplum üzerinde derin bir etki bırakmıştır. Türk seramik sanatı açısından önemli bir harekettir.

Teknik altyapısı ve üretim süreci, Osmanlı porselen sanatının canlanmasına ve gelişmesine katkı sağlamıştır. Fabrikanın tasarım ve motifleri, Fransız etkisiyle Osmanlı kimliğini birleştirmiş ve benzersiz bir tarz oluşturmuştur. Ürünler, sarayın diplomatik ilişkilerinde önemli bir rol oynamış ve Osmanlı İmparatorluğu'nun uluslararası alandaki itibarını artırmıştır.

Günümüzde, Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası'nın kültürel mirasını koruma ve gelecek nesillere aktarma sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, fabrikanın müze ve kültürel miras olarak korunması, eğitim programları düzenlenmesi, uluslararası işbirlikleri yapılması ve yenilikçi tasarım projeleri geliştirilmesi önemlidir. Ayrıca, kültürel turizm etkinliklerinin düzenlenmesi ve dijitalleştirme çalışmalarının yapılması, fabrikanın mirasının sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası, sadece bir sanayi tesisi değil, aynı zamanda bir kültür ve sanat merkezi olarak da önemlidir. Geçmişten günümüze uzanan köklü geçmişi ve benzersiz ürünleriyle, Türk Seramik Sanatının kültürel zenginliğine katkı sağlamaya devam edecektir. Bu nedenle, fabrikanın kültürel mirasının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için gerekli adımların atılması büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Alp, S. Ve Kürtoğlu, A. (2023). Türkiye Cumhuriyeti'nde Çağdaş Seramik Sanatının Gelişim Süreci. İçinde: Kırcı Çevik, N. (ed.), *Sosyal Bilimler Araştırmaları-III*. Özgür Yayınları. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub97.c466>
- Aydin Altay, S. C. (2015). Yıldız Çini Fabrika-ı Hümâyûnu Üretimi Art Nouveau Eserler (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çevik, N. S. (2015). Avrupa Seramik Sanatında Endüstrileşme Süreci Ve Cumhuriyet Sonrası Türk Seramik Sanatına Yansımaları. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, (16), s.77-95.
- Çobanlı, Z., & Kanışkan, E. (2013). Osmanlı Çini ve Seramiklerinde Giyim Kuşam Kültürü Ve Özellikleri. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 4(4), s95-108.
- Demir, K. (2016). Geç Osmanlı Dönemi Devlet Fabrikalarında Personel Yönetimi: Arşiv Kaynaklarına Dayalı Bir Araştırma (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eraşar, O. (2009). Osmanlı Sanat Tarihi (Mimari) Literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (14), s. 67-96.
- Fadime, Ö. N. C. Ü. (2021). Somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirlik problemleri. *Art-e Sanat Dergisi*, 14(28), s.902-923.
- <https://İstanbultarihi.İst/206-Yildiz-Porselen-Ve-Cini-Fabrikasi> Erişim Tarihi: 22.01.2024

- İşçi, T. (2017) Seramik Şişeler Ve Yeni Tasarımlarla Bir Koleksiyon Çalışması. (Sanatta Yeterlilik Çalışması.) Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Kaçar, V. (2023). Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Çini Sanatı. Yedi Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi, s31-42.
- Kara, H. (2020). Sultan II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Kara Ordusu (1876-1908).
- Karaçoban, T. (2023). Osmanlı Bürokrasisinde Melhame Kardeşler Ve Faaliyetleri= Melhame Brothers And Their Activities In The Ottoman Bureaucracy.
- Kocagözoğlu, M. (2022). Topkapı Sarayı Koruma Yönetim Planı Önerisi (Yüksek Lisans Tezi) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Marmara, T., & Acartürk, B. (2019). Wedgwood Jasper Serisi Ürünleri İle Yıldız Porselen Vejvut Serisi Ürünlerinin Karşılaştırılması, (Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Mert, T. (2020). II. Mahmud'un Sanat Çevresi, 1. Baskı, Ötüken Yayınları. (
- Özneler, İ. E. O., & Boyacıoğlu, (2019). D. Osmanlı Fabrika Yapılarının Projelendirilmesi Ve İnşasında Etkili Olan Özneler, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, 14, s.77-95
- Serin, S., & Terzi, A. (2009). Yıldız Çini/Porselen Fabrikası (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soydan, A. (2018). II. Abdülhamid Dönemi Türk Modernleşmesi (Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşdelen, S. (2021). Türk Çini Sanatında "Katmanlı Çini" Tekniği (Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yalçın, S. (2018) İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çinili Köşk Müzesinde Bulunan 18. Ve 19. Yüzyıl Kütahya Üretimli Kahve Fincanları (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü.
- Yüksel, A. E. (2017). Sultan II. Abdülhamid'in Sanat Hâmililiği. Sanat Tarihi Dergisi, 26(2), s.261-293.

BÖLÜM 6

“Yeni Brütalist” Heykel Pratiklerinde Seramik Kullanımı

Şeyma Müge İBA¹

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa da pek çok kentin yıkıldığı bilinmektedir. Savaşın bitmesiyle beraber bu kentlerin yeniden inşası söz konusudur. Ahu Antmen “20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar” kitabında bu dönemi Yeni Bir Dünya'nın İnşası olarak değerlendirmektedir. Bu yapısalcılık, o dönemde Avrupa'da Bauhaus Okulu'nda, Rusya 'da ise Konstrüktivizm olarak etkisini göstermektedir. Bauhaus'un kurucularından Le Corbusier biçimcilikten ziyade daha faydacılık yaklaşımındadır. Dönemde el işçiliğinden uzaklaşmış, endüstriyel yaklaşımlar benimsenmiştir. Kolay şekillenen ve diğer alternatiflerine göre daha ucuz olan betonun kullanımı popülerleşmiştir. Aslında Le Corbusier, 1920ler de mimarlığı tanımlarken “brüt” ifadesini (Erdemir, 2016) kullanarak kendi mimari üslubunun dayanak noktasını açıklamıştır.

“Brüt” kelimesi, TDK Güncel Türkçe sözlükte, kesintisi yapılmamış, kesintisiz (TDK, 2024) anlamına gelmektedir. Brütalizm terimi ise, Fransızcada işlenmemiş beton anlamına gelmektedir (Alp, 2019). Brütalizm temelde işlenmemiş yani ham halde beton kullanımıyla oluşturulan formlarla ilişkilidir. Betonun geometrik, hantal ve süslemeden uzak tavrı brütalizmin stilini oluşturmaktadır.

Reyner Banham, 1955 yılında Architectural Review dergisinin Aralık sayısında “New Brutalism” makalesini yayımlar. Bu makalede ‘Yeni Brütalizm’i 4

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü, mugeiba@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1612-2494

Kaynaklar

- Alp, S. (2019). Brütalist Mimari ve Heykel İlişkisi: David Umemoto'nun Heykelleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1-16.
- Banham, R. (1955). New Brutalism, *Architectural Review*, Londra, 355-361.
- Bingöl, İ.E. (2018). "Öteki" Brütalistler. *Arredamento Mimarlık Dergisi*. 318 (3), 90-95
- Erdemir, Z. (2016). *Loft Kavramına Farklı Bir Bakış Açısı Brütalizm*. (Yayın No: 421362) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul]
- Savaşır, G. (2018). Yeni Brütalizm'in Robin Hood'undan İmdat Sinyali. *Arredamento Mimarlık Dergisi*. 318 (3), 84-89
- Yaman, I. (2020). *Yeni-Brütalizm'in Görsel Sanat Alanlarına Yansımaları*. (Yayın No: 632861) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul]

İnternet Kaynakları

Tdk, (2024, Şubat). Brüt ne demek. <https://Sozluk.gov.tr/>. <https://sozluk.gov.tr/>

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1.** Crowl, P. (2021). Ceramic . Instagram. <https://www.instagram.com/p/CrLMRQiOxmM/>
- Görsel 2.** Herranz, L. (2022). *Simbiosis (vi)*. Instagram. <https://www.instagram.com/p/CksXeoJM-mA9/>
- Görsel 3.** Corbett, A. (2022). *Zack and miller* . <https://kolbuszspace.com/>. <https://kolbuszspace.com/wp-content/uploads/2022/06/CORBETT-catalogue-compressed-1.pdf>
- Görsel 4.** Wilson, D. (2023). *Forming shadows* . <https://www.derekwilsonceramics.com/>. <https://www.derekwilsonceramics.com/sculpture/db6dtjic5on8z3rhvai6f0z0gjtj2j>
- Görsel 5.** Macdonald, M. (2021). *Cubist conversation* . <https://margaretmacdonald.co.nz>. <https://margaretmacdonald.co.nz/gallery>
- Görsel 6.** Pesce, R. A. (2023). *B 130*. <https://www.rapesce.com/>. <https://www.rapesce.com/brutalism#/b130/>
- Görsel 7.** Lahz, A. (2024). *Brutal*. instagram. https://www.instagram.com/p/C2Vj5yuhYa9/?img_index=1
- Görsel 8.** Dubus, K. (2021). *R2D2*. <https://kaloudubus.com>. <https://kaloudubus.com/Bunker-EN>

BÖLÜM 7

Toplumsal Gerçekçilik İçerisinde Cihat Burak ve El Ense Çekenler

Ali USLU¹

Giriş

Sanatta, yansıtma kuramı denildiğinde ilk akla gelen daima “gerçekçilik” olmuştur. Türk dil kurumu sözlüğünde “gerçekçi tutum ve davranış” olarak açıklanan gerçekçilik kavramı, tarih süreci içerisinde ait olduğu dönemdeki değişkenlerin etkisi ile farklı görüş ve bakış açısıyla sorgulanmış ve yorumlanmıştır (http-1).

Platon ve Aristoteles’in sanat ile ilgili düşünceleri ve sanatın doğanın bir taklidi olduğu görüşleri, gerçekçilik kuramı temellerinin Antik Çağ’a kadar uzandığını göstermektedir. İkisi de sanatın doğası hakkında farklı görüşlere sahiptirler.

Aydınlanma öncesi döneme baktığımızda, “Platon’un Devlet diyalogunda Sokrates, Giaukon’a ressamın yaptığı işi anlatmaya çalışırken “İstersen bir ayna al eline, dört bir yana tut. Bir anda yaptın gitti güneşi, yıldızları, dünyayı, kendini, evin bütün eşyasını, bitkileri, bütün canlı varlıkları” diyerek, ressamın yaptığı işin dünyaya bir ayna tutmak olduğunu belirtmiştir (Moran, 2002)”.

Platon’a göre, sanatçılar gerçek dünyayı taklit ederken, aslında soyut kavramlara ve ideallere değil, bu ideallerin kopyalarına dayanan soyut bir dünyanın taklitlerini yaratırlar. Bu nedenle, Platon’a göre, sanat eserleri gerçeklikten ziyade bir tür gölge veya taklittir.

Aristoteles ise Platon’dan farklı bir görüşe sahiptir ve sanatı mimesis olarak açıklamıştır. Aristoteles’e göre, sanat, doğanın taklidi değildir, doğanın gerçek-

¹ Dr., Fatih Ortaokulu, uslual@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-2227-3574

Kaynaklar

- Can, G.** (2011). Gösterge bilimsel açıdan Cihat Burak eserlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Eskişehir. s.42
- Çalıkoğlu, L.** (2007). *Cihat Burak retrospektifi*. İstanbul: İstanbul Modern Sanat Müzesi. s.22 290
- Gökkaya, E. K.** (2014). Disiplinlerarası sanatsal ifade: ressam seramikçiler-seramikçi ressamlar. *Sanat Dergisi*. Sayı. 24. s.33
- Gürçağlar, A.** (2004). Gelenek-evrensellik-imgelem-gerçeklik: Cihat Burak. *Antik Dekor Dergisi*. Sayı: 82, s. 86-94.
- Moran, B.** (2002). *Edebiyat kuramları ve eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şapçı, I. H.** (2014). Bizans'tan Osmanlı'ya şenlikler, törenler ve Cihat Burak resmine yansıması. Yüksek lisans tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.48
- Tansuğ, S.** (2008). *Çağdaş Türk Sanatı*. (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Turanlı, Ü.** (2013). Çağdaş Türk resim sanatında toplumsal gerçekçilik sanat anlayışı ve güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğrencilerin resimlerine yansıması. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim Anabilim Dalı. Ankara. s.1
- Yılancıoğlu, M. Ö.** (2008). Gerçekçilik ve Gustave Courbet. Yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı. Çanakkale. s.3

İNTERNET KAYNAKLARI

- http-1.** <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02/07/2023
- http-3.** <https://www.sanatzegzini.com/cihat-burak.html> Erişim Tarihi: 05/01/2024

GÖRSEL KAYNAKLARI

- Görsel 1. [http-2. https://www.sanatzegzini.com/cihat-burak.html](http-2.https://www.sanatzegzini.com/cihat-burak.html) Erişim Tarihi: 05.04.2020
- Görsel 2. Can, G. (2011). Gösterge bilimsel açıdan Cihat Burak eserlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Eskişehir. s.42
- Görsel 3. Uslu, A. (2016). İsmail Yardımcı'nın çağdaş Türk seramik sanatındaki yeri ve çalışmalarındaki resimsel etkiler. Yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak. s.16
- Görsel 4. Uslu, A. (2016). İsmail Yardımcı'nın çağdaş Türk seramik sanatındaki yeri ve çalışmalarındaki resimsel etkiler. Yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak. s.16
- Görsel 5. [http-4. https://artam.com/muzayede/281-cagdas-sanat-eserleri/cihat-burak-1915-1994-kediler-3](http-4.https://artam.com/muzayede/281-cagdas-sanat-eserleri/cihat-burak-1915-1994-kediler-3) Erişim Tarihi: 05.012.2023
- Görsel 6. [http-5. https://www.gunesintamicinde.com/resim/cihatburakelense-cekiler.jpg](http-5.https://www.gunesintamicinde.com/resim/cihatburakelense-cekiler.jpg) Erişim Tarihi: 06.04.2020

BÖLÜM 8

17-18.YY. Porselen Fabrikalarının İşaret (Mühür) Benzerlikleri: Almanya, Fransa ve İngiltere Örneği

Gamze GÖRGÜNAY¹

GİRİŞ

Mühür bir kurum, kuruluş ya da kişiye ait olduğunu anlatan, geçmişten günümüze özel mülkiyetin, aidiyetliğin temsili olarak farklı malzeme ve formlarda karşımıza çıkan işaret ya da sembollerin damgalarıdır. İnsanlığın en önemli buluşlarından biri olan yazı görsel iletişim unsurlarındandır. Yazıdan da evvel imgelerle iletişim kurmaya verilebilecek en eski örnek M.Ö. 15 binli yıllarda kaya üzerine kazıyarak oluşturulmuş çizimlerdir. Önemli bir buluş olan alfabe kendi içinde sistematığı olan bir şifreleme düzenidir. Kabul edilmiş ve hemfikir olunmuş anlamların biçimlere yüklenerek oluşturulması ve ardından aynı anlam dizgesiyle çözümlenmesi yazının temelini ifade etmektedir. Sesler işarete dönüşmekte ve sesin işareti olan harfler anlamayı daha olanaklı kılmaktadır (Uçar, 2019, s. 29-30). Ancak işaretlerle semboller (simge) birlikte kullanılmasına karşın anlamca aynı değillerdir. İşaretler doğrudan ve kesin bir anlam içererek mesajlarını iletirken semboller daha yorum, bilgi, sezgi ve derin kapsamlı açıklamalar gerektirir. Fakat bu iki iletişim aracı birbiriyle mutlak bir etkileşim içindedir. Bir işaret kullanım yerine göre bir sembole de dönüştürülebilir (Uçar, 2019, s. 38-39).

Ürünlerin üzerine yapılan şifresel işaretler, baş harfleri ya da birtakım simgeler sürekli bir kafa karışıklığına yol açmaktadır. Örneğin karşılaşılan yazılar (“*Fata i Siena da m_Benedetto*” “*M Giorgio*” ya da “*1508’a di 12 de Seteb. Facta fu Castel Dural Zouan Maria Vro*” gibi) çoğunlukla çömlekçinin işaretleri, “*Maest-*

¹ Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, gamze.gorgunay@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0617-5832

Kaynaklar

- Arcasoy, A. (2000). Araştırmacı girişimcilerin kurduğu endüstri. İngiliz porselenleri. Antikalar. <https://www.antikalar.com/ingiliz-porselenleri>
- Chaffers, W. (1863). *Marks and monograms on pottery and porcelain, with short historical notices of each manufactory, and an introductory essay on the vasa fictilia of England*. John Davy and Sons
- Cushion, J.P., Honey W.B. (1980). *Handbook of pottery and porcelain marks*. Faber and Faber. (Orjinal yayın tarihi 1959)
- Dauterman, C.C. (1986). *Sèvres porcelain makers and marks of the eighteenth century*. The Metropolitan Museum of Art
- Garnier, E. (1887). Soft Sèvres Porcelain: The Connoisseur, *Journal Article*, 4(1), 22-27. <https://doi.org/10.2307/25581107>
- Pekin, E., Cangöçke H. (2005). *Osmanlı Saraylarında Avrupa Porseleni*. Sabancı Üniversitesi
- Uçar, F.T. (2022). *Görsel iletişim ve grafik tasarımı*. İnkılap Kitapevi
- Winthrop, L.T. (1881). Old English Porcelain. Second Article: The American Art Review, *Journal Article*, 9(2), 115-121 <https://doi.org/10.2307/20559860>

BÖLÜM 9

Mozaik Seramik ve Camın Katılımı: Adıyaman Mozaikleri Üzerine Bir İnceleme¹

Yaprak TANRIVERDİ²

Giriş

Renkli cam, taş veya diğer malzemelerin küçük parçalarının bir yüzeye uygulanmasıyla görüntü oluşturma sanatına mozaik denir (Seyyfert, 1957; Tülek, 1996). Antik çağlardan yirminci yüzyıla kadar insanlar mezarlarını, tapınaklarını, evlerini, kaldırımlarını, kiliselerini ve şehirlerini süslemek için mozaik kullanmışlardır. Kil, taş, mermer, seramik ve cam parçalarının bir araya getirilmesiyle üretilen tasarımlar ve görüntüler, çok çeşitli kültürlerin canlı ve kalıcı bir kaydını sağlamıştır. Bir desen veya resim oluşturmak için kabaca kübik taş veya farklı renklerde camdan oluşan ve “tessera” olarak bilinen küçük parçalar kullanılır (Furietti, 1752). Tessera, Yunanca küçük küp veya dört anlamına gelen kelimedenden türemiştir (Timmons, 1971). Mozaiklerin bu kadar çok sayıda araştırılacak ve bilgi veren örneklerinin bulunmasının bir nedeni malzemelerin dayanıklılığıdır. Çakıl taşları, mermer, seramik ve cam, fresklerin aksine suya karşı nispeten dayanıklı olan kalıcı sanat eserleri yaratır. İlk dönem mozaiklerinin çoğunun zemin ve kaldırım olması ve binalar çöktüğünde zeminlerin gömülerek korunması ise antik mozaiklerin günümüze ulaşmasının bir diğer nedenidir (King, 2003).

Mozaikler mimari yapıların ayrılmaz bir parçası olduğundan; doğrudan kullanılacakları yere monte edilmesi kaçınılmazdı. Ancak figüratif ve zarif motifler

¹ Bu çalışma 2016 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsüne sunulmuş “Variations in sizes, shapes, materials and colours of mosaic tesserae in Southeastern Anatolia Region” adlı doktora tezinden türetilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, yapraktanriverdi@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3527-5162

kullanımı gözlemlenmemiştir; ancak kırmızı renkli tesseralar için terakota malzeme kullanılmıştır. Roma dönemi mozaikleri ise Adıyaman'da önemli gelişmelere sahiptir. Bu dönemde tessera renk çeşitliliği artmış ve mozaiklere cam ve seramik malzeme katılımı artmıştır. Bu dönemde üretilen cam tesseralar, yapısal olarak cam-seramik olarak değerlendirilmiştir. Geç dönem mozaiklerinde kullanılan turkuaz ve yeşil cam tesseralar, bölgedeki Zeugma gibi diğer merkezlerde gözlemlenen tesseralarla uyumlu bir özellik gösterir. Mozaik sanatında, doğal kayaların yanı sıra seramik ve camın malzeme olarak kullanılması, bölgede etkileyici mozaiklerin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca, bölgede cam ve seramik üretim merkezlerinin varlığına işaret etmektedir. Bu açılarından bakıldığında bölgenin üretim ve tasarım potansiyeli oldukça yüksektir ve malzeme analizleriyle desteklendiğinde Adıyaman Bölgesinin Helen, Roma ve sonrası dönemlerdeki yerini daha detaylı ortaya koyacaktır.

Kaynaklar

- Akurgal, E. (2003). *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınlar, 8. Baskı, İstanbul.
- Bingöl, O. (2004). Arkeolojik Mimari'de Taş, Magnesia Kazıları, *Arkeoloji, Kültür, Sanat Dizisi:1*, Homer Kitabevi, I. Basım, İstanbul.
- Bingöl, O. (2013). *Samosata I. Theos Antiokhos Sarayı*. Bilgün Kültür Yayın Sanatları.
- Blake, M. E. (1930). The Pavements of the Roman Empire of the Republic and Early Empire. *MAAR VIII: 7 – 160*.
- Blaylock, S. (2009). *Tille Höyük 3.1: The Iron Age, Introduction, Stratification and Architecture, Photography by Tuğrul Çakar*, The British Institute at Ankara, Monograph 41, London.
- Blagrove, G. H. (1988). *Marble Decoration and the Terminology of British and Foreign Marbles: A Handbook for Students*, London, C. Lockwood.
- Blömer, M., & Winter, E. (2011). *Kommagene: Toros ve Fırat Arasındaki Tanrılar Ülkesi*. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
- Blömer, M., & Çobanoğlu, D. (2021). Doliche' de Yamaç Kilisesi ve Muhtelif Kült Yapıları. *Anadolu*, (47), 43-75.
- Brijder, H. (2014). *Nemrud Dağı: Recent Archaeological Research and Preservation and Restoration Activities in the Tomb Sanctuary on Mount Nemrud*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Bütow, N. Ö. (2020). Jan Vormann'ın Mozaik Sanatı. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 26(45), 691-701.
- Cimok, F. (2000). *Antioch Mosaics*. İstanbul: A Turizm Yayınları.
- Dignas, B., & Filges, A. (1991). Kommagene- Tarihi ve Kültürel Değeri. *In Nemrut Dağı Arkeolojide Yeni Yöntemler (7-18)*. Vestfalya: Vestfalya Archelogy Museum.
- Dörner, F. K. (1999). *Nemrud Dağı'nın Zirvesinde Tanrıların Tahtları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Dunbabin, K. M. (2012). *Mosaics of the Greek and Roman World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eraslan, F., & Karaca, M. N. (2009). Perre Antik Kenti Mozaikli Villa 2007 Yılı Kurtarma Kazısı. *17. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu (28 April- 1 May 2008 Side)*. Ankara.

- Furietti, J.A. (1752). *De musivis*, ad Ss. patrem Benedictum XIV. Rome: Apud Jo. Mariam Salvioni typographum
- Işıklıkkaya, I. R. (2016). "Perge Mozaik Atölyeleri ve Akdeniz Havzası Mozaik Ekolleri İçerisindeki Yeri", *Adalya*, AKMED-Antalya, No: XIX, s.169-228.
- King, S. (2003). *Mosaic Techniques & Traditions: Projects & Designs from Around the World*. New Delhi: Sterling Publishing Company.
- Kruijjer, L., & Riedel, S. (2021). Transforming Objectscapes in Samosata The Impact of the Palatial Complex. *Common Dwelling Place of all the Gods*, 185.
- Lavin, I. (2019). "The Mosaic Pavements at Arsameia on the Nymphaios" (unpublished). Original English version of "Die Mosaikfussböden in Arsameia am Nymphaios," in Friedrich Karl Dörner, ed., *Arsameia am Nymphaios. Die Ausgrabungen ...von 1953-56* (Istanbul Forschungen, XXIII), Berlin, 1963, 191-6
- Levi, D. (1947). *Antioch mosaic pavements*. Princeton.
- Ling, R. (1998). *Ancient Mosaics*. London: British Museum Press, Mosaic Technique, (2012). Mosaic technique and Construction.
- Önsoy, D. (2021). *Anadolu'nun Kültürel Mirası Mozaikler ve Turizm* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul).
- Özgüç, N. (1985). Samsat 1984 Yılı Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı VII*, (s. 221– 227).
- Özgüç, N. (1986). 1985 yılında Yapılmış Olan Samsat Kazılarının Sonuçları. *Kazı Sonuçları Toplantısı VIII*, (s. 297–304).
- Rossi, F. (1970). *Mosaics : a survey of their history and techniques*. London: Pall Mall.
- Salman, B. (2007). *Orta Euphrates mozaikleri ışığında Edessa ve Samosata mozaikleri*. (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir).
- Seyffert, O. (1957). *A dictionary of classical antiquities: mythology, religion, literature, art*. London: G. Allen & Unwin.
- Şahin, S. (1991). *Forschungen in Kommagene I: epigraphik*. EA, 18, 99-113.
- Şahin, Ö. & Işık, V. (2010). Çelikhhan (Adıyaman) Civarında Yüzeyleyen Metamorfik ve Magmatik Kayaların Petrolojisi. *Geological Bulletin of Turkey*, 53(2-3).
- Tabanlı, D. (2007). *Roma Dönemi Mozaiklerinin Efes Örneğinde İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir).
- Tekin, O. (1995). *Eski Yunan Tarihi*, İletişim Yayınları, Cep Üniversitesi 151, İstanbul.
- Tanrıverdi, Y. (2016). Variations in sizes, shapes, materials and colours of mosaic tesserae in Southeastern Anatolia Region. (Doktora Tezi, METU, Ankara)
- Tanrıverdi, Y., Akça, E., Ezer, S., Dolaş, O., Ak, H., & Teker, T., (2021). Katı Atık Kullanımına Estetik Bir Çözüm Önerisi: Adıyaman İlindeki Mermer Atıklarından Antik Mozaik Üretimi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (27), 407-411.
- Timmons, V. G., (1973). *Designing and Making Mosaics*. Worcester: Davis Publications.
- Tülek, F. (1996). *Geç Roma-Erken Bizans Mozaiklerinde Paganizmden Hıristiyanlığa Geçmiş Bir Motif Olarak Orpheus*. (Master Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir).
- Vitruvius, (2005). *De Architectura*, çev. S. Güven, İstanbul, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- Yener, E. (1993). Haraba Mozaik Kurtarma Kazısı 1991-92. *IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, s. 377-383.
- Zoroğlu, L. (2012). *Samosata Ausgrabungen in der kommagenischen Hauptstadt*, in: J Wagner (ed), *Gottkönige am Euphrat Neue Ausgrabungen und Forschungen in Kommagene 2* (Darmstadt 2012) 135–145

BÖLÜM 10

Basıncılı Döküm Sistemi

Yunis YILMAZER ¹

Giriş

Seramik malzemelerin üretiminde geleneksel yöntemler binlerce yıldır kullanılmamasına rağmen sofrta ve sağlık gereçleri gibi vitrifiye ürünlerin endüstriyel üretiminde modern yöntemlerin kullanılması yaklaşık yüz yıl öncesine dayanır (2). Günümüzde geleneksel seramik üretim yöntemleri yerini gelişen bilim ve teknolojiyle birlikte daha yenilikçi ve hızlı üretim sistemlerine bırakmıştır. Silika seramikler olarak bilinen porselen özellikli ürünler basınçlı döküm teknolojisi ile üretilmeye başlanmıştır ve bu sayede sürekli artan maliyetler, yüksek kaliteye olan talep ve uluslararası pazar rekabeti özellikle sağlık gereçleri üretimini daha ekonomik hale getirmiştir.

Son dönemlerde sentetik reçine olarak bilinen yeni bir kalıp malzemesinin geliştirilmesi, yüksek basınçlı dökümün vitrifiye sektörüne de uyarlanmasına olanak tanımıştır ve yeni bir üretim sürecini başlatmıştır (Şekil. 1-2-3-4-5). Alçı malzemedeki yapılan kalıpların dezavantajlarını ortadan kaldıran bu sistemdeki gelişmelerin kronolojik olarak sıralanması aşağıda verilmiştir (3).

- » Elle Döküm Sistemi (5)
- » Batarya Döküm Sistemi (5)
- » Mekanize Döküm Sistemi (5)
- » Kapiler Döküm Sistemi (5)
- » Basıncılı Döküm Sistemi (5)

¹ Öğr. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Mimarlık Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü. yunisyilmazer@osmaniye.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1613-8808

- » Kalıpların yüksek elastikiyeti nedeniyle yüksek mekanik dirence sahip kalıpların kolay montaj olması
- » Kalıpların uzun ömürlü olması (20.000-100.000 adet döküm)
- » Döküm öncesi kalıbın hazırlanmaması
- » Kalıp değişiminin kolay olması ve sentetik kalıbın kolay depolanması
- » Daha yüksek kalite ve daha düşük işçilik maliyetleri

Yüksek Basıncılı Döküm Sisteminin Dezavantajları

Genel anlamda yüksek basınçlı dökümün büyük bir dezavantajı görülmemektedir. Ancak, yüksek üretim hızı ve üretkenliği nedeniyle sadece birkaç kalıba ihtiyaç duyulması ve yüksek yatırım maliyetlerinin olması en büyük dezavantaj olarak bilinmektedir.

Kaynaklar

1. Fortuna, D. (2000). Seramik Sağlık Gereçlerinde Döküm, s: 146,152,162,164,165,166,167, SERSA
2. Netzsch Keramische Verfahrenstechnik, GERMANY
3. Interceram International Ceramic Review, s: 412 FREIBURG/GERMANY, 1996.
4. Kundul, M., Endüstriyel Seramikte Alçı ve Çamur Şekillendirme Yöntemleri, s: 224,239, İSTANBUL, 2013.
5. Yılmaz Y., Alçı Şekillendirme Model Kalıp ve Seramik Döküm Teknikleri, s: 84, 85,87,90,92,93, İSTANBUL, 2008.
6. SACMI, IMOLA, (2010). Seramik Sağlık Gereçleri, Seramik Teknolojisi, s: 213,214, İtalya.

Görsel Kaynaklar

1. Bien Seramik Bozüyük Sağlık gereçleri Fabrikası, g: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, Bozüyük
2. Enitec Akıllı Teknolojik Ürünler Sa. Ve Tic. A.Ş., g: 8,15,16, Çorum.

BÖLÜM 11

Yüksek Dereceli Odun Yakıtlı Fırınlarda Kül Sırının Dönüştürücü Etkisi ve Fırınlama Aşamaları

Bahadır Cem ERDEM¹

Giriş

Odun yakıtlı fırınlarda kül sırlı seramikler, tarihten bu yana, sanatçılar ve zanaatkarlar için ilham kaynağı olmuş, dikkat çekici güzellikte ve karmaşıklıkta sanat nesnelerinin ortaya çıkmasına imkân sağlamıştır. Odun yakıtlı fırınlarda pişirme süreci, kil üzerine ateşin taşıdığı izleri sanatsal ifadeye dönüştürürken kül sırları dokuda, yüzeyde ve renkte önemli değişimlere yol açar. Kül sırları, fırın içindeki sıcaklığın 1170°C olduğu sırada, kül içerisinde bulunan alkali oksitlerin (sodyum, potasyum, kalsiyum) çamur içindeki silis ile birleşmesi sonucunda oluşmaktadır (Genç, 2013).

Kül sırları ilk olarak Çin'de tesadüfen bulunmuştur. Odunlu pişirim yapan seramikçiler, fırın içerisindeki hava dolaşımı nedeniyle seramiklerin yüzeyine yapışan küllerin camsı bir tabaka oluşturduğunu fark etmiş ve sonrasında bu etkiyi tekrarlamak amacıyla seramikleri külle sırlayarak fırınlamaya başlamışlardır (Şölenay ve Turan, 2020).

Tesadüfi olarak keşfedilen kül sırları sonraki dönemlerde daha da gelişmiştir. Özellikle Çin, Japonya ve Kore'deki eski medeniyetler, seramik üretiminde odun külünün benzersiz niteliklerini kullanma konusunda ileri düzey teknikler geliştirmişlerdir ve bu da odun yakıtlı fırınlarda kül sırlı seramiklerin temelini oluşturmuştur.

¹ Öğr. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Avanos Güzel Sanatlar Meslek Yüksekokulu
bahadirerdem@nevsehir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5058-5391

Kül sırlı fırınlama, sadece sanat ve zanaat dünyasında değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik ve çevresel bilinç açısından da önemli bir rol oynayabilir. Odun yakıtlı fırınlar, yenilenebilir bir enerji kaynağı olan odunu kullanarak, karbon ayak izini azaltabilirler. Ayrıca, kül sırlı seramiklerin dayanıklılığı ve uzun ömürlülüğü, atık üretimini azaltabilir ve tüketiciye daha sürdürülebilir bir seçenek sunabilir.

Sonuç olarak, seramik sanatında kül sırlı fırınlama, tarih boyunca sanat, bilim ve zanaatın bir araya gelmesini temsil etmiştir. Gelecekte, bu eski tekniklerin yeniden değerlendirilmesi, seramik sanatının çeşitliliğini ve zenginliğini artırırken, sürdürülebilirlik ve yenilikçilik açısından heyecan verici fırsatlar sunabilir.

Kaynaklar

- Alkan, D. (1998). *Çam ağacı, ceviz kabuğu ve soya fasulyesi küllerinin 1200 °C'de sır hammaddesi olarak değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çalışkan Güneş, P. (2017). Tarihte bilinen en eski seramik sırlarından: Kül sırları. *The Journal of Academic Social Science*, 37-50.
- Erbay Aslıtürk, G. (2021). Amerika'da çağdaş seramiğin ana hatları, *bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 119-139.
- Genç, S. (2013). *Artistik seramik sırları sır sanatı*. İstanbul: Baskı Boyut Matbaacılık.
- Rogers, P. (2003). *Ash glazes*, (2. Baskı). A & C Black.
- Şölenay, E. & Turan, N. (2020). Patates kabuğu atığı küllerinin 1160 °C'de sır hammaddesi olarak değerlendirilmesi, *Inonu University Journal Of Art and Design*, 61-70.
- Yin, M., Rehren, T., & Zheng, J. M. (2011). The earliest high-fired glazed ceramics in China: the composition of the proto-porcelain from Zhejiang during the Shang and Zhou periods (c. 1700-221 BC). *Journal of Archaeological Science*, 38(9), 2352-2365.
- Zhang, F. K. (1986). The origin of high-fired glazes in China. In Shanghai Institute of Ceramics (Ed.), *Scientific and Technological Insights on Ancient Chinese Pottery and Porcelain* (s. 40-45). Beijing: Science Press.
- Arcasoy A. & Başkırkan, H. (2020). *Seramik teknolojisi*. Litaratür Yayıncılık.

Görsel Kaynaklar:

1. *Song Hanedanlığı dönemi yaprak kenarlı selodon sırlı kâse*. Tokyo Ulusal Müzesi, Tokyo, Japonya. https://www.tnm.jp/modules/r_free_page/index.php?q=Guan+ware%2C+Southern+Song+dynasty%2C+1100s%E2%80%931200s+AD&sa=&id=1&cx=011056279330014035578%3Ac6k9zsuntru&cof=FORID%3A11&ie=UTF-8&id=1&hl=en
2. *Ko-Seto yeşil kül sırlı şişe*. Rocanuru Collection. <https://rcnr.com/en/products/antique-japanese-ceramics-28>
3. Erdem, B. C. (2023). *Doğal oluşum kül sırları*. Kişisel arşiv.
4. Erdem, B. C. (2023). *Kül sırları ile sirlanmış fincan*. Kişisel arşiv.
5. Erdem, B. C. (2023). *Yeşil renkli kül sırları*. Kişisel arşiv.
6. Erdem, B. C. (2023). *Sarı renkli kül sırları*. Kişisel arşiv.
7. Erdem, B. C. (2021). *Yılka serisi: 16 saatlik 1380 derecede pişirilmiş örnek*. Kişisel arşiv.